

'Drag queens': totes vole

CARLOS PAZOS

Rebatejats amb l'expressió anglesa 'drag queens', els transformistes han apujat la seua cotització dins de l'espectacle nocturn gràcies a la consagració internacional de figures com Ru Paul i a l'estrena de dues pel·lícules de gran èxit inspirades en el món del transvestisme artístic.

Lola de Huelva. El continent europeu, més que els EUA, té una llarga tradició de transvestits.

n regnar

Drag queen és una vella expressió anglesa de l'argot dels bars homosexuals que podria ser traduïda per 'reina disfressada' o 'reina de la disfressa'. L'ona de conservadorisme moral i de regressió sexual que afecta els Estats Units i bona part d'Europa des de fa una dècada ha pogut contribuir de manera involuntària al reviscolament d'aquesta figura característica dels ambients marginals. Després de deu anys de convivència amb l'amenaça de la sida, els homosexuals i els heterosexuals més conscienciats han modificat de manera progressiva els seus costums eròtics, intentant explorar nous camins que no comporten cap risc de contagi. Una conseqüència d'aquest canvi és el vertiginós creixement de les modalitats de "sexe fred" (línies telefòniques calentes, publicacions i vídeos pornogràfics, sexe per ordinador) i dels espectacles eròtics en directe on la sexualitat es redueix a la simple contemplació passiva. Des de fa uns anys, amplis sectors de la comunitat homosexual als Estats Units s'han retrobat amb el transvestisme artístic, una de les manifestacions tradicionals de la seua cultura, perquè representa la forma més lúdica d'adaptar-se a les noves tendències de sexe indirecte o no participatiu. La promoció de les *drag queens* és també una demostració de l'orgull gay i una desafiant resposta a les agressives campanyes homòfobes dels moviments ultraconservadors nord-americans com la Dreta Cristiana que intenten abolir els drets dels ciutadans homosexuals.

Per tal de donar a conèixer les seues extravagants col·leccions de roba en els cercles més exclusius de Nova York, a finals de la dècada dels vuitanta la dissenyadora suïssa Susanne Bartsch va començar a organitzar festes animades per una nombrosa legió de *drag queens* al club Sauvage de Manhattan. Molt prompte el local nocturn es va convertir en el lloc de peregrinació de totes les aspirants de la fabulosa àrea metropolitana de la ciutat a convertir-se en la indiscutible reina de la nit. La iniciativa del club Sauvage fou imitada per Copacabana, Lighthouse, Sound Factory i d'altres discoteques de la ciutat. Susanne Bartsch institucionalitzà la celebració de la festa de Halloween a la discoteca Roxy com una de les més escandaloses concentracions anuals de transvestits. La dissenyadora també ha tingut temps per a promoure festes en discoteques de Chicago, Miami, Los Angeles i diverses ciutats europees com Londres o Barcelona.

La revitalització de les *drag queens* va permetre el sorgiment de la revista *Project X* i de bo-

La definitiva internacionalització del fenomen 'drag queen' es va produir la primavera passada amb l'estrena al Festival de Cannes de 'Las aventuras de Priscilla', una pel·lícula australiana dirigida per Stephan Elliot. Protagonitzada pel veterà actor anglès Terence Stamp, Priscilla és una road movie amb tocs de comèdia sobre el viatge en un extravagant autobús d'un transsexual i dos transvestits a través del desert australià.

tiques especialitzades en estrambòtica roba de festa com Patricia Fields. Els modistes d'alta costura més avantguardistes (Jean Paul Gaultier, Vivianne Westwood, Thierry Mugler) s'han inspirat molt sovint en la singular estètica de les reines disfressades. Thierry Mugler ha estat el primer a emprar com a models dels seus dissenys algunes estrelles de la generació de *drag queens* dels noranta. La indiscutible figura d'aquesta nova promoció és Ru Paul, una reina de color que ha tornat a posar de moda les aparatoses perruques de color ros platinat. Nascut a Nova Orleans i criat a Atlanta, André Charles és en realitat un mulat de quasi dos metres amb problemes de calvície que arribà de Nova York l'any 1987 per intentar introduir-se en el món de la música *disco*. Amb l'èxit en les llistes de música ballable del seu segon disc *Supermodel of the World* i el suport de la premsa més frívola, Ru Paul va aconseguir convertir-se en una celebritat. L'any passat la més estilitzada de les *drag queens* va participar en el disc *Duets* d'Elton John cantant en companyia de l'artista brità-

Margot, un clàssic del transformisme

Conegut artísticament com Margot, Antoni Campos és un dels transformistes més populars a València gràcies a les reeixides imitacions de Sara Montiel. L'actor de Bétera, però, no ha volgut enquadrar-se en un sol personatge i ha renovat el seu repertori de procaces estrelles de la nit. La notorietat pública de les *drag queens* durant els últims mesos sembla no interessar massa a la veterana Margot.

—Les drag queens són un tema d'actualitat, què pensa d'aquesta moda iniciada als Estats Units?

—Els americans es pensen que ho inventen tot i no és així. Els grecs ja es disfressaven de dona no sols en els seus espectacles sinó també per a anar pel carrer. A la Mediterrània hi ha una antiga i llarga tradició d'homes que eixien a les festes vestits de dones. Els valencians tenim una clara inclinació al transvestisme.

—Ha pogut pujar la seua cotització?

—No, fill, per desgràcia jo continue guanyant el mateix que abans. Des de fa sis anys cobrem pràcticament el mateix per una gala. A vegades hem de fer fins i tot descompte perquè la situació econòmica del país és greu.

—La ciutat de València, però, té una gran tradició de llocs d'actuació per a transformistes...

—Els millors moments foren durant la transició perquè el transformisme era una novetat. Actualment sols quedem tres o quatre artistes més o menys reconeguts i la ciutat no té massa locals d'actuacions. A més a més, tenim una gran competència per part de les comissions falleres, que organitzen les seues pròpies representacions de *play-back* i ja no compten amb els professionals del gènere. Per això, he procurat fer un esforç per intentar renovar-me de manera que la Margot pugua oferir sempre un espectacle nou. Certs artistes s'han quedat estancats en un tipus d'actuació que ja no interessa al públic.

ARXIU

Antoni Campos-Margot. L'actor té un ampli repertori de personatges.

—Com s'inicia vostè en aquest món?

—Vaig començar un poc de broma l'any 1977, en una festa organitzada per la família Inglés, uns empresaris de la ceràmica que són de Bétera. El meu amic Juan Izquierdo, un dels modistes més reconeguts de València, que també és del meu poble, em va pintar i disfressar de Sara Montiel. La propietària del pub La Cetra, ací a València, em va proposar: "per què no ixes a l'escenari totes les nits i així et guanyes mil pessetes?". Vaig acceptar l'oferiment i ja no he pogut parar fins ara.

—Això fou durant els primers anys de la transició, va tenir alguna vegada problemes amb la policia?

—Incidents sense importància, perquè en aquella època tots els que eixíem habitualment de nit podíem acabar en una comissaria per qualsevol ximpleria. En tot cas, La Cetra era un lloc de distracció per a la gent del món de l'espectacle i la cultura com Amadeu Fabregat, Merxe Banyuls, Els Pavesos o Lluís Miquel. Els actors de teatre també passaven a fer-se una copa quan acabaven la funció. Així vaig conèixer Antonio Ozores, Lina

Morgan o Maria Isbert. La Cetra era al carrer dels Triadors, prop del barri de les putetes. Era un lloc petit i molt acollidor que arribà a ser considerat com la catedral del transformisme. Actualment no hi ha a València un lloc d'aquestes característiques.

—Quina classe de gent acudeix al seu espectacle?

—He tingut la sort de comptar amb un públic molt ampli i obert, majoritàriament heterosexual. No sóc un artista marginal que treballa exclusivament en bars *gays*. En les meues actuacions han coincidit polítics, empresaris, rectors, putes i homosexuals. Tots junts s'han divertit i m'han respectat.

—Com definiries la teua professió?

—Jo sóc més actor que transformista. Dins del transformisme podem trobar persones que sols pretenen eixir vestides de dona per gust, sense cap altra pretensió artística. M'agrada ser Antoni Campos i estic content amb la meua professió. Si haguera de canviar d'ofici no tindria cap problema, encara que segurament no tornaria a treballar d'obra. En tot cas, sóc un professional de l'escena.

L. S.

nic una nova versió del tema "Don't go breaking my heart". També va rebre l'oferta per a actuar en *Crooklyn*, una nostàlgica pel·lícula de Spike Lee sobre els barris negres de Nova York durant la dècada dels setanta.

Les *drag queens* menys conegudes s'han de conformar amb efímeres aparicions en reportatges televisius i certs documentals com el pre-

miat *Paris is Burning*. Dirigit per Jennie Livingston i protagonitzat per transvestits amb noms tan suggestius com Pepper Labeija, Venus Extravenganza o Willi Ninja, aquest film sobre els bordells *gays* de Harlem s'ha convertit en poc temps en una *cult-movie* amb un gran èxit de públic.

La definitiva internacionalització del fenomen

drag queen es va produir la primavera passada amb l'estrena al Festival de Cannes de *Las aventuras de Priscilla*, una pel·lícula australiana dirigida per Stephan Elliot. Protagonitzada pel veterà actor anglès Terence Stamp, Priscilla és una *road movie* (pel·lícula ambientada a la carretera) amb tocs de comèdia sobre el viatge en un extravagant autobús d'un transsexual i dos transvestits a través del desert australià. Per la magnífica interpretació del transsexual Bernadette, Terence Stamp s'ha convertit en un dels candidats més fermes a l'Oscar al millor actor masculí i ha rellançat temporalment la seua irregular carrera. La banda sonora del film recupera temes de grups i cantants com Gloria Gaynor, Abba, Village People..., que formen part del repertori habitual de les discoteques *gays*.

Després de l'èxit de la pel·lícula australiana, la indústria cinematogràfica nord-americana va fixar la seua atenció en el rendible tema de les *drag queens*. El mateix Steven Spielberg va encarregar al realitzador Beeban Kidron la direcció de *To Wong Fu, thanks for everything, Julie Newmar*, una altra *road movie* amb sospitoses coincidències argumentals amb *Priscilla*: tres transvestits (Patrick Swayze, Wensley Snipes i John Lequizamo) travessen els Estats Units per a participar en un concurs de bellesa. A més d'oferir una visió amable i divertida del món del transformisme, els responsables d'aquest film de llarguíssim títol no han volgut fer discriminació racials i han escollit com a protagonistes un anglosaxó, un negre i un hispà.

Entre la rialla i la por. La comèdia produïda per Spielberg és en tot cas una de les poques aproximacions més o meys respectuoses i comprensives en la història del cinema de Hollywood, perquè el transvestisme han estat sempre emprat com un recurs còmic exempt de contingut homosexual. Des de les innocents caracteritzacions burlesques de Charles Chaplin, Buster Keaton o Fatty Arbuckle en els primers temps del cinema mut fins a les més ambigües interpretacions de Cary Grant (*La novia era él*) i Jack Lemmon (*Ningú no és perfecte*) els transvestits sempre eren heterosexuals convençuts que per determinades circumstàncies argumentals havien de disfressar-se de dona. Més recentment, certs actors de prestigi com Dustin Hoffman (*Tootsie*) o Robin Williams (*Sra. Doubtfire*) han tornat a repetir aquest plantejament que no incideix en els vertaders problemes dels homes disfressats amb robes femenines. Quan el transvestisme té unes motiva-

RAFA GIL

D'esquerra a dreta, John Lequizamo, Wensley Snipes i Patrick Swayze en la pel·lícula 'To Wong Fu, thanks for everything, Julie Newmar'. Aquesta producció d'Spielberg presenta una visió amable i divertida, gens habitual a Hollywood, del món del transformisme.

cions psicològiques més profundes, s'ha optat generalment per donar-li un sinistre tractament patològic com en el cas dels psicòpates protagonitzats per Anthony Perkins (*Psicosis*) i Michael Caine (*Vestida para matar*). Les histriòniques *drag queens* que intervenen en *The Rocky Horror Picture Show* (1975) i *Phantom of the Paradise* (1974), dues populars comèdies rock dels anys setanta, són una explosiva combinació de terror i humor, una fórmula molt emprada posteriorment en l'actual cinema de sèrie Z per a tractar el tema del transvestisme.

A finals dels anys seixanta, el cineastes de l'*underground* nord-americà iniciaren l'acostament als ambients marginals d'homosexuals on les *drag queens* han tingut sempre un important protagonisme. Un dels primers films que va abordar des d'una perspectiva diferent el fenomen de les *drag queens* fou *The Queen* (1968), un documental de Frank Simon sobre un concurs de bellesa de transvestits en un teatre de Nova York. En la trilogia *Flesh* (1968), *Trash*

UN

EL NOU CENTISME

PROJECTE

EL NOU CENTISME

198

EL NOU CENTISME

MODERNITAT

EXPOSICIÓ

Centre de Cultura Contemporània de Barcelona
c/ Montalegre, 5
08001 Barcelona
Telèfon: (93) 112 07 81 - 82

DEL 22 DE DESEMBRE DE 1994
AL 12 DE MARÇ DE 1995.
Exposició oberta al públic de: dimarts
dijous i divendres de 11 a 14 i de 16 a 20h
Dimecres i dissabte de 11 a 20h
Diumenges i festius de 10 a 15h.

(1970) i *Heat* (1972), d'Andy Warhol i Paul Morrissey, els transvestits Holly Woodlawn i Jackie Curtis, a més de parodiar les sofisticades estrelles de Hollywood, practiquen la prostitució masculina per a mantenir l'indolent i despreocupat Joe Dallesandro. En *Women in revolt* (1972) aquests dos transvestits promoguts a la fama per Warhol comparteixen protagonisme amb Candy Darling, una altra aspirant a convertir-se en *sex symbol* cinematogràfic.

El corrosiu realitzador independent John Waters va dirigir la desapareguda *Divine*, la més procaç i subversiva *drag queen* dels setanta, en les disbaratades comèdies d'ínfim pressupost *Pink Flamingos*, *Trouble Female* i *Polyester*. Coneguda durant els anys d'esplendor de la contracultura nord-americana com "la dona més marrana del món", aquest actor sense prejudicis també participà en *Hairspray* quan Waters ja s'havia integrat definitivament en la indústria cinematogràfica de Hollywood. *Divine* va ser un dels primers transformistes amb una carrera plena d'èxit en els escenaris nocturns convencionals tant dels Estats Units com Europa i va poder gaudir d'una certa projecció internacional durant els últims anys abans de morir d'una insuficiència cardíaca per problemes d'obesitat.

Les antigues reines europees. Com quasi totes les modes originades als Estats Units, la *dragmania* és una moda promoguda inicialment pels mitjans de comunicació que després ha tingut una molt relativa incidència en la societat. El continent europeu té, però, una llarga tradició de transvestits que es remunta a l'antiga Grècia, quan els papers femenins havien de ser interpretats per homes disfressats. Aquest antic precepte teatral pot retrobar-se en manifestacions tan diverses com l'Òpera xinesa o el teatre de l'època de William Shakespeare. Més enllà dels escenaris, el transvestisme també ha tingut nombrosos practicants famosos. L'extravagant emperador romà Helio Gabal, l'omnipotent Juli Cesar, el rei Enric III d'Anglaterra o el compositor Richard Wagner foren alguns dels més destacats afeccionats a vestir robes femenines. Un dels casos més singulars és el del militar i diplomàtic francès del segle XVIII Charles Geneviève Eon de Beaumont. El cavaller d'Eon realitzà importants missions diplomàtiques disfressat de dona a la

La indiscutible figura de la nova promoció de transformistes és Ru Paul, una reina de color que ha tornat a posar de moda les aparatoses perruques de color ros platinat. André Charles és en realitat un mulat de quasi dos metres amb problemes de calvicie que arribà de Nova York l'any 1987 per intentar introduir-se en el món de la música disco.

cort russa i arribà a ser nomenat lectora de la tsarina Isabel. Com a premi pels seus serveis, el rei Lluís XV li va concedir permís per a substituir definitivament els uniformes militars pels vestits femenins. Els dubtes sobre el seu sexe no foren aclarits fins la seua mort, quan l'autòpsia certificà la seua identitat masculina. El nom del cavaller va ser emprat després en psicologia per a definir el terme "eonisme" amb el qual es designa el transvestisme masculí.

Des de finals de l'època victoriana, els britànics mantenen una refinada tradició de transvestits. Les *drag queen* d'aquestes illes han incorporat a la seua indumentària el cuir negre de l'estètica sadomasoquista i la disciplina anglesa. Londres és possiblement la capital europea amb major nombre de reines disfressades en actiu. La festa més coneguda de la ciutat és el Kinky Gerlinky, que se celebra set o sis vegades a l'any a la sala Empire. Les *drag queens* amb ànsies de notorietat aprofiten l'ocasió per a lluir els vestits més atrevits i imaginatius.

Sense la sofisticació dels anglesos i la fama des nord-americans, les joves *drag queens* de ciutats com Barcelona, València o Alacant intenten renovar el vestuari i desfer-se dels tradicionals vestits de folklorica. La renovació del públic nocturn i la influència dels films d'Almodóvar han pogut contribuir a la modernització de les darreres generacions de professionals del transformisme i dels transvestits aficionats. El veterà Fanny Mac Namara i el Miguel Bosé de *Tacones Lejanos* representen dos models allunyats de l'andalusisme i l'estètica fallera que ha dominat l'escena transformista des de la transició democràtica. En els últims mesos, certes reines disfressades han tingut el privilegi d'alternar les actuacions en cabarets amb l'assistència retribuïda a festes i actes socials. Les més cotitzades arriben a cobrar més de cent mil pessetes per animar una nit en una discoteca.

Lluç Soler

El corrosiu realitzador independent John Waters va dirigir la desapareguda Divine. La més procaç i subversiva drag queen dels anys setanta.